

11. Лук'янова В. В. Бюджетування витрат операційної діяльності : монографія / В. В. Лук'янова, О. В. Яковенко. – Хмельницький : ХНУ, 2011. – 224 с.
12. Мельник О. Г. Бюджетування в системі управління підприємством : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 “Економіка, організація і управління підприємствами” / О. Г. Мельник. – Львів. : Нац. Ун-т “Львівська політехніка”, 2004. – 21 с.
13. Кузьмін О. Є. Бюджетування на підприємстві : навчальний посібник / О. Є. Кузьмін, О. Г. Мельник. – К. : Кондор, 2008. – 312 с.
14. Онищенко С. В. Бюджетування в системі фінансового управління підприємством / С. В. Онищенко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. – № 6. – с. 42-51.
15. Фінанси підприємства : підручник / кер. авт. кол. і наук. ред. А. М. Подєрьогін. – 4-те вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2002. – 571 с.
16. Атамас П. Й. Управлінський облік : навчальний посібник / П. Й. Атамас. – 2-е вид. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 440 с.
17. Давидович І. Є. Контролінг : навчальний посібник / І. Є. Давидович. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 552 с.
18. Минченкова О. Ю. Управление персоналом : система бюджетирования / О. Ю. Минченкова, Н. В. Фёдорова. – М. : КНОРУС, 2008. – 224 с.
19. Менеджмент персоналу : навч. посіб. / В. М. Данюк, В. М. Петюх, С. О. Цимбалюк та ін. – К. : КНЕУ, 2004. – 398 с.
20. Одегов Ю. Г. Аудит и контроллинг персонала : учебник / Ю. Г. Одегов, Т. В. Никонова. – М. : Альфа-Пресс. – 2006. – 560 с.

Oleksandr Gutsal

Khmelnitsky National University, Khmelnitsky, Ukraine

Theoretical and methodological basis of budgeting personnel costs

The purpose of the research consists in learning the existing approaches to the definition of «budget», «budgeting» and formation of their own approach to definition of the essence of «budgeting personnel costs».

The article has considered the nature of such economic concepts and categories as «budget», «budgeting», «budgeting personnel costs». It has shown differences in the views of scientists on the category of budgeting and proposed its own complex definition of budgeting personnel costs.

Consequently, it was defined that budgeting should be applied to all sides of the company's work. Especially, in the area of HR management, budgeting is used to achieve the aims of personnel management policy.

budget, budgeting, personnel costs, budgeting personnel costs

Одержано 09.04.14

УДК 330.3

М.О. Дамаскін, асп.

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Методичне забезпечення процесу планування на малому підприємстві при науково-технологічному розвитку

У статті запропоновано методику планування виробничої діяльності для малого підприємства з урахуванням сучасних особливостей в умовах науково-технологічному розвитку. Проаналізовано ситуацію, яка склалася на сьогоднішній момент з веденням планування діяльності малих підприємств Одеської області. Запропонована спрощена система бізнес-планування, яка розроблена спеціально для

представників малого бізнесу. Обґрунтовано визначення та підходи щодо реалізації системи планування ведення діяльності саме малого підприємства в умовах науково-технологічного розвитку. Запропонована спеціальна методика роботи з бізнес-планування на малих підприємствах, встановлено взаємозв'язок між впровадженням цієї методики і підвищенням ефективності діяльності суб'єктів малого підприємництва Одеської області.

підприємство, планування, методика, інвестиції, середовище, бізнес-план

М.О. Дамаскин, асп.

Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова

Методическое обеспечение процесса планирования на малом предприятии при научно-технологическом развитии

В статье предложена методика планирования производственной деятельности для малого предприятия с учетом современных особенностей в условиях научно-технологического развития. Проанализирована ситуация, которая сложилась на сегодняшний момент с ведением планирования деятельности малых предприятий Одесской области. Предложена упрощенная система бизнес-планирования, которая разработана специально для представителей малого бизнеса. Обосновано определение и подходы к реализации системы планирования ведения деятельности именно малого предприятия в условиях научно-технологического развития. Предложена специальная методика работы по бизнес-планированию на малых предприятиях и установлена взаимосвязь между внедрением этой методики и повышением эффективности деятельности субъектов малого предпринимательства Одесской области.

предприятие, планирование, методика, инвестиции, среда, бизнес-план

Постановка проблеми. Безсумнівно, що ведення планування, як такого, набуває все більшого значення в останні роки, так як від хаотичного управління економікою в цілому і підприємством зокрема, за принципом «як буде», позначається все яскравіше тенденція до стабільного економічного розвитку, до передбачуваності фінансових результатів і, як наслідок, до прогнозування останніх.

Актуальність і причина вибору даної теми обумовлені останніми тенденціями розвитку, як економіки Одеської області, так і економіки країни в цілому. Дрібні підприємства відіграють все більші помітну роль в занятості, виробництві окремих товарів, у дослідницьких і науково-виробничих розробках. Адміністрація області приділяє велике значення малому бізнесу: кількість малих підприємств у розрахунку на 10 тис. чол. наявного населення становить 82 (кращий показник серед області України в 2008 р.) [4, с. 310].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням та розробки основних понять методичного забезпечення процесу планування на малому підприємстві при науково-технологічному розвитку приділялось багато уваги. Так, В. Горемикін представляє планування як процес розробки і подальшого контролю за ходом реалізації плану і його коригування відповідно до умов, що змінюються. У загальному випадку це процес обробки інформації з обґрунтування майбутніх дій, визначення найкращих способів досягнення мети [1, с. 141].

У свою чергу, план, на думку Ю. Морозова, це результат упорядкованого, заснованого на обробці інформації процесу з обробки показників. Визначають спрямованість діяльності підприємства на досягнення цілей у майбутньому [3, с. 28].

Ще кілька років тому думка В. Захарченко [2, с. 7] було типовою, правомірною і не могла піддатися ніякому сумніву: планування є багатоциклічним і гнучким процесом, який визначається як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. Найбільш важливі фактори такі:

об'єктивні чинники:

- висока нестабільність зовнішнього середовища;
- низький рівень загальної фінансової культури бюджету;

- висока залежність від державного бюджету;
- суб'єктивні чинники:
- дефіцит часу, пріоритети поточних справ;
- думка про відсутність впливу планування на результати діяльності;
- недостатня кваліфікація керуючих і службовців;
- відсутність методичної бази;
- негативне ставлення до планування;
- теоретичний підхід до планування з боку плановиків.

Проте сьогодні немає готового рішення для керівника малого підприємства по створенню цілісності системи планування (з включенням стратегічного планування) на малому підприємстві при науково-технологічному розвитку.

Постановка завдання. Метою написання статті є обґрунтування методики роботи з бізнес-планування на малих підприємствах при науково-технологічному розвитку і встановлено взаємозв'язок між впровадженням цієї методики і підвищенням ефективності діяльності суб'єктів малого підприємництва Одеської області.

Виклад основного матеріалу. Однією з уже озвучених проблем слабкості поширення планування на малих підприємствах ще кілька років тому була нестабільність зовнішнього середовища, але підсумки останніх років свідчать про формування стійкої тенденції зростання економічних показників Одеської області. Основний показник, який характеризує стан економіки, - валовий регіональний продукт – збільшився з 20 762 млрд. грн. в 2005 р. до 33 116 млрд. грн. в 2007 р. та в розрахунку на одну людину – з 2828 грн. в 2000 р. до 13827 грн. в 2007 р. [4, с. 48 - 49]. Крім того, аналіз внеску малого бізнесу у формування валового регіонального продукту протягом останніх років вказує на позитивну динаміку зростання. Так, частка малого бізнесу у валовому регіональному продукті у 2000 р. становила 16 %, а до 2010 р. даний показник наблизився до позначки 30 %.

Даний розвиток регіональної економіки відбувається, в тому числі і за рахунок інвестиційного потенціалу суб'єктів малого бізнесу. Найбільш об'єктивно про стабільний розвиток області говорить збільшення обсягу інвестиції, в тому числі й іноземних. Створений в 2010 – 2012 роках сприятливий законодавчий і діловий клімат, стійкість і збалансованість економіки в поєднанні з соціальною стабільністю дозволили добитися успіхів щодо залучення інвестицій в економіку Одеської області. Так, інвестиції в основний капітал області в 2005 р. – 12 484 грн. [4, с. 208]; у розрахунку на одну людину: у 2000 р. – 543, 2 грн., в 2008 р. – 5240, 2 грн. [4, с. 210].

У той же час стан і тенденції розвитку малого бізнесу в інвестиційних рейтингах не знаходять належного відображення. Однак практика показує, що обсяги інвестицій і їх частка в загальному обсязі вкладень, спрямованих в економіку регіону, щороку зростають: в Одеській області за останні 8 років обсяг інвестицій малих підприємств зріс більш ніж у 12 разів.

Таким чином, все це говорить про зростаючу довіру як з боку вітчизняних, так і з боку іноземних інвесторів. А зростаючий рівень інвестицій неможливий без стабільного розвитку регіону і країни в цілому. У процесі дослідження також встановлено, що стан малого бізнесу є індикатором для ефективного вкладення інвестицій в регіоні, тобто характеризує інвестиційний потенціал регіональної економіки.

Тепер, що стосується методичної бази планування. На сьогоднішній день ця проблема не вирішена повною мірою. Сьогодні немає готового рішення для керівника малого підприємства по створенню цілісності системи планування (з включенням стратегічного планування) на своїй фірмі. В останні роки розвивається швидкими

темпами інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності малих підприємств. Тут можна виділити ряд основних напрямків: інформаційне забезпечення, консалтинг, навчання, комплексні послуги з підтримки малого підприємництва. Але вся важлива інформація має розрізнений характер, і не кожен керівник має можливість самостійно по шматочках збирати «мозаїку» власної системи планування. Через це багато керівників малого бізнесу попросту перетворюють процес планування на формальність або зовсім «забувають» про нього.

Необхідно відзначити, що українське законодавство, з точки зору розмірів, виділяє наступні категорії суб'єктів господарювання: суб'єкти малого підприємництва, середні і великі підприємства. У свою чергу, до суб'єктів малого бізнесу відносяться: малі підприємства (юридичні особи), селянські (фермерські) господарства та підприємці без утворення юридичної особи.

Організація і ведення планування, тобто спроба заглянути в майбутнє, не можуть обійтися без аналізу реального стану справ будь-якої фірми. Розглядаючи сектор малого бізнесу, можна відзначити, що аналіз поточної діяльності більшістю підприємств ведеться на належному або допустимому рівні, то зі стратегічної оцінкою можливостей свого підприємства справи йдуть набагато гірше.

Узагальнивши той невеликий матеріал, що стосується стратегічного планування малого бізнесу, а також підприємництва Одеської області на прикладі реально діючих підприємств, ми пропонуємо наступну методику стратегічної оцінки малого підприємства.

Стратегічна оцінка малого підприємства повинна включати чотири обов'язкові галузі аналізу: загальну оцінку підприємства, обсяг і якість знання, а також ступінь використання ресурсів і знань підприємства для перетворення в ефективні дії. Даний підхід не є абсолютно новим. Його особливість полягає в тому, що всередині кожної з вказаних областей аналізу виділяється мінімально необхідну кількість категорій (факторів). Без яких не можна вважати аналіз і оцінку малого підприємства закінченими.

Особливістю пропонованої методики оцінки є те, що вона проводиться у вигляді самооцінки і не вимагає спеціальних знань і умінь. Кожна категорія оцінюється за п'ятибальною шкалою, на основі як об'єктивних показників, так і суб'єктивного відчуття працівника. Після узагальнення отриманих даних отримуємо цілісну картину стратегічних можливостей підприємства.

На малих підприємствах основою бізнес-планування повинен стати управлінський бізнес-план, що дозволяє поєднати елементи стратегічного й оперативного планування. У процесі стратегічного планування як основу пропонується використовувати оцінку стратегічної діяльності підприємства, представлену вище. Це пов'язано з обмеженою можливістю менеджменту цих підприємств побудувати складні стратегічні плани і прогнози. Основна увага приділяється більш чіткої формулюванні цілей у рамках обмеженого часового горизонту, а також складання докладного плану дій з досягнення поставлених цілей.

Таким чином, спеціальну систему планування діяльності малого підприємства в укрупненому вигляді, а також взаємозв'язок результатів впровадження пропонованої методики бізнес-планування та розвиток суб'єктів малого підприємництва Одеської області в цілому можна представити на рис. 1.

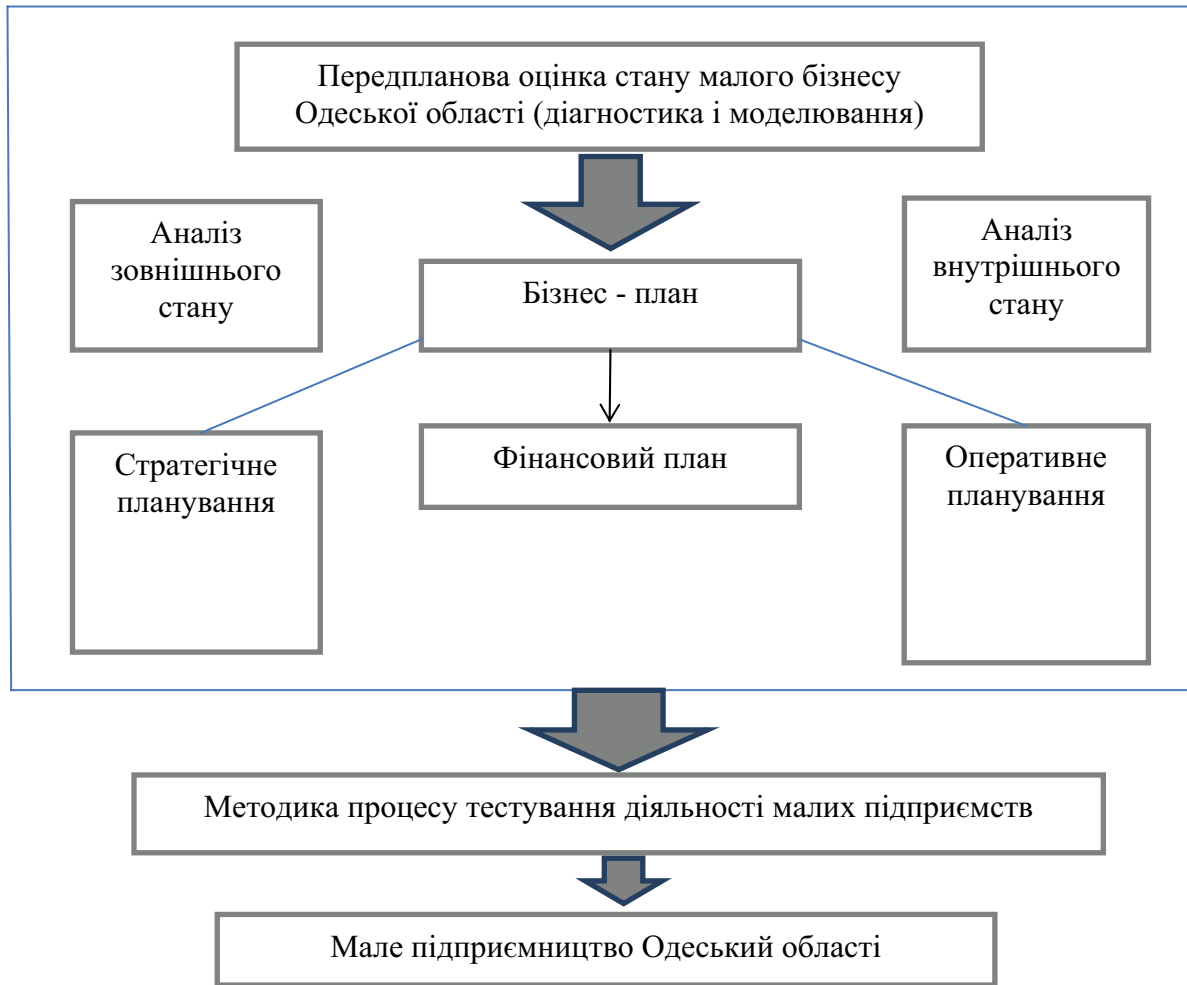

Рисунок 1 - Розвиток малого підприємництва в Одеській області на основі методики бізнес-планування

Безперечними перевагами пропонованої системи планування є методична простота і фінансова доступність. Водночас вона включає в себе всі необхідні елементи повноцінного процесу планування. Починається робота з оцінки поточної діяльності та оцінки стратегічних можливостей фірми, яка включає в себе аналіз внутрішнього і зовнішнього стану. Подальша робота спрямована на складання і впровадження управлінського бізнес-плану, що включає елементи як оперативного, так і стратегічного планування.

В результаті впровадження запропонованої системи планування діяльності малого підприємства для представників малого бізнесу стають доступними важливі переваги застосування планування, такі як:

- можливість підготовки до використання майбутніх сприятливих умов;
- прояснення виникаючих проблем;
- стимулювання менеджерів до реалізації своїх рішень в подальшій роботі;
- поліпшення координації дій в організації;
- створення передумов для підвищення освітньої підготовки менеджерів;
- збільшення можливостей у забезпеченні фірми необхідною інформацією;
- більш раціональний розподіл ресурсів;
- поліпшення контролю в організації.

За рахунок цього вирішується першорядне завдання адміністрації Одеської області в рамках малого підприємництва – створення здорового клімату малого бізнесу за рахунок стабілізації роботи та підвищення ефективності діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Відповідно вирішується і ряд завдань, що відносяться до питань розвитку всього сектора малого бізнесу Одеської області:

- активізація структурної перебудови економіки;
- насичення споживчого ринку товарами;
- подолання галузевого і регіонального монополізму;
- розширення конкуренції;
- створення матеріальної основи для працевлаштування працівників, які вивільняються з діючих підприємств;
- зміцнення економічної бази місцевих органів влади.

Головна проблема, яку вдається вирішити за допомогою впровадження пропонованої методики бізнес-планування на кожному підприємстві малого бізнесу, – це дефіцит фінансових коштів, ускладненість отримання позик, небажання комерційних банків кредитувати малий бізнес.

Висновки. Таким чином, підбиваючи підсумок, необхідно відзначити, що за останні роки відбулися позитивні зрушення в усуненні адміністративних бар'єрів, ресурсному забезпеченні малих підприємств, вдосконаленні системи їх оподаткування. Але існує також і ряд бар'єрів, які, в свою чергу, не дають повністю розкрити потенціал сектора малого бізнесу Одеської області.

Сьогодні, коли малі підприємства досить динамічно розвиваються, для підвищення ефективності їхнього бізнесу і збереження конкурентоспроможності їм необхідні сучасні підходи до управління. Одним з найбільш ефективним інструментом управління бізнесом є бізнес-планування, яке займає все більш істотну частку в сучасному менеджменті.

У даній статті була запропонована спеціальна методика роботи з бізнес-планування на малих підприємствах і встановлено взаємозв'язок між впровадженням цієї методики і підвищенням ефективності діяльності суб'єктів малого підприємництва Одеської області.

Особливістю застосування пропонованої методики бізнес-планування є те, що вона охоплює практично весь спектр менеджменту, упорядковує і систематизує процес прийняття рішень. У даній технології бізнес-планування закладено механізм пошуку оптимального управлінського рішення, виходячи з можливостей потенціалу зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства.

Також у статті було проаналізовано основні фактори, які, на думку аналітиків, кілька років тому перешкоджали ефективному веденню планування діяльності малих підприємств при науково-технологічному розвитку. З деякими бар'єрами вже вдалося впоратися, деякі проблеми вирішені ще в неповному обсязі, але допомога з боку адміністрації Одеської області, а також поступальний розвиток сектора малого підприємництва в останні роки дає право сподіватися, що в недалекому майбутньому всі пропозиції про неможливість ведення планування діяльності малого підприємства будуть остаточно вирішені.

Список літератури

1. Горемыкин В. А. Экономическая стратегия предприятия : [Учебник] / В.А. Горемыкин, О.А. Богомолов. – М.: Филін, 2001. – 506 с.
2. Захарченко В. И. Организационные изменения в украинском бизнесе и новая экономика / В.И. Захарченко // Ринкова економіка : сучасна теорія та практика управління. – 2009. – Т.12. – Вип. 28. – С. 6 – 16.

3. Морозов Ю. П., Планирование на предприятии / Ю.П. Морозов, Е.В. Боровков, И.В. Королев, К.Ю. Морозов. – М.: ЮНИТИ, 2004. – 386 с.
4. Статистичний підручник України за 2008 рік. – К.: ДП “Інформаційно-аналітичне агентство”, 2009. – 565 с.

Mikhail Damascen

Odessa I.I.Mechnikov national university

Methodical provision of the planning process in a small business in scientific and technological development

The paper proposes a method of production planning for small businesses in accordance with modern features in the scientific and technological development.

Analyzed the situation that existed at the moment of doing the planning of small businesses in Odessa region. Proposed a simplified business planning system, which is designed specifically for small businesses. The analysis was performed on some of the above factors, as they best reflect the situation characteristic for organizations planning systems of the time, and at the same time, these factors can reveal trends in the development planning process today. Justified the definition and implementation of management planning activities is a small enterprise with scientific and technological development as well as for other small businesses need to plan less obvious.

Offered a special method of working on business planning for small businesses and the interrelation between the introduction of this technique and efficiency of small businesses in Odessa region. Feature of the proposed methodology of business planning is that it covers virtually the entire spectrum of management, orders, and systematizing the process of decision-making. In this technology, business planning provides a mechanism for finding the optimal management decisions based on the potential opportunities of external and internal environment.

enterprise planning, methodology, investment, the environment, business plan

Одержано 28.04.14

УДК 338.432:658

Д.В. Колесніков, асп.

Луганський національний аграрний університет

Компромісна оптимізаційна модель в контексті економічної безпеки

В статі описано формування моделі оптимізації структури виробництва через збалансування ресурсного забезпечення системи. Для підприємства розроблена та вирішена економіко-математична модель оптимізації співвідношення між товарними культурами, що забезпечують основну прибутковість підприємства. Методика запропонована нами дозволяє визначити параметри сільськогосподарських підприємств, які орієнтовані на досягнення максимально можливої стійкості сільськогосподарської технології в цілях забезпечення економічної безпеки агропромислового підприємства.

виробництво, оптимізаційна модель, лінійне програмування, економічна безпека, прибутковість, стійкість, загрози

Д.В. Колесніков, асп.

Луганський національний аграрний університет

Компромиссная оптимизационная модель в контексте экономической безопасности